

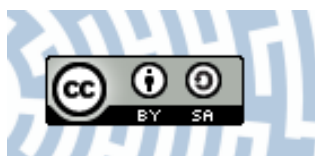

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Czerwone maki na Monte Cassino

Author: Adam Antoniewicz

Citation style: Antoniewicz Adam. (2018). Czerwone maki na Monte Cassino. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 79-82). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Czerwone maki na Monte Cassino

O cytacie

Cytat, pełniący również funkcję tytułu, pochodzi z pieśni żołnierskiej napisanej podczas II wojny światowej, w 1944 roku, w czasie walk polskich żołnierzy o klasztor na MONTE CASSINO. Nawiązuje do zwycięskiej bitwy, w której brali udział Polacy pod dowództwem generała WŁADYSŁAWA ANDERSA. Piosenka mówi o porastających wzgórze makach, których kolor przypomina i symbolizuje przelaną krew polskich żołnierzy, oddających życie na obczyźnie za wolność Polski. W pełni ukazuje to dalszy fragment, który brzmi: „Czerwone maki na Monte Cassino, / Zamiast rosy piły polską krew”. Cała pieśń ma charakter podniosły, opisuje straceńczą szarżę pułków polskich na wzgórze bronione przez wroga: „Runęli przez ogień straceńcy! / Niejeden z nich dostał i padł... / Jak ci, z Samosierry szaleńcy! / Jak ci, spod Rokitny, sprzed lat”, nawiązując do bohaterskich walk polskich żołnierzy (Samosierra - 1808, Rokitna - 1915), którzy nie bali się polec za Ojczyznę.

Pieśń cieszyła się niesłabnącą popularnością, zwłaszcza w latach powojennych wśród osób przynależących do środowisk opozycyjnych wobec władzy komunistycznej. W czwartym odcinku serialu *Dom* w reżyserii Jana Łomnickiego bohaterka, będąc pod wpływem alkoholu, próbowała tańczyć do piosenki *Czerwone maki...*, za co została skarcona, gdyż utwór jest zbyt ważny dla Polaków.

O autorze i jego twórczości

Feliks Stanisław Konarski (1907-1991) - polski poeta, śpiewak, aktor, brał udział w II wojnie światowej, był świadkiem m.in. bitwy o Monte Cassino. W środowisku artystycznym posługiwał się pseudonimem Ref-Ren. Konarski otarł się także o karierę piłkarza, występując jako napastnik w zespole Polonii Warszawa w latach 1924-1929. Po wojnie żył na emigracji w Anglii, tworząc ośrodek emigracyjnego życia artystycznego. Występował w wielu europejskich miastach, gdzie spotykał się z osiadłymi tam polskimi żołnierzami. W prowadzonym przez siebie programie radiowym zaangażował się w protesty przeciwko propagandzie komunistycznej.

Konarski jest autorem wielu polskich przebojów muzycznych wykonywanych przez artystów do dziś. Do najpopularniejszych należą: *Wiosna, wiosna jest nareszcie*, *Gdzie twój tata, smarkata*, *Pięciu chłopców z Albatrosa*, *Piosenka o Warszawie*. Pisał zarówno piosenki rozrywkowe, kabaretowe, jak i patriotyczne, o poważniejszym tonie.

Alfred Longin Schuetz (1910–1999) – kompozytor i pianista, według dokumentów zamieszczonych w książce Anny Mieszkowskiej był obywatelem austriackim, narodowości polskiej, wyznania mojżeszowego. O jego edukację muzyczną dbała matka-pianistka. Ojciec Alfreda był bankowcem, dlatego widział syna w zawodzie ekonomisty lub prawnika. Podczas I wojny światowej rodzina Schuetza mieszkała w Wiedniu, potem w Pradze, następnie po I wojnie przeniosła się do Lwowa, gdzie Alfred studiował prawo, ale też tworzył już muzykę dla teatrzyków akademickich. Na piątym roku studiów zrezygnował z prawa na rzecz muzyki. Od 1936 roku był dyrektorem warszawskiego Teatru Buffo, współpracował z wieloma teatrami jako kierownik muzyczny i kompozytor. Po II wojnie światowej wyjechał do Brazylii, gdzie ożenił się z Węgierką żydowskiego pochodzenia – Weroniką. W 1961 roku przeprowadził się do Monachium – tu zmarł i został pochowany.

Skomponował muzykę do wielu polskich przebojów śpiewanych przez takich artystów, jak: Hanka Ordonówna, Eugeniusz Bodo, Mieczysław Fogg czy Bohdan Łazuka. Od grudnia 1941 roku kierował 40-osobową orkiestrą towarzyszącą polskiej armii Andersa na szlaku bojowym od Teheranu do Monte Cassino. Muzykę do *Czerwonych maków...* skomponował w ciągu jednej nocy – z 17 na 18 maja 1944 roku, po tym, jak przyszedł do niego wtedy z gotowym tekstem autor słów piosenki Feliks Konarski.

Nawiązania

Pieśń Konarskiego nawiązuje do utworu kanadyjskiego poety Johna McCrae pt. *In Flanders Fields* (pol. *Na polach Flandrii*), który został napisany po śmierci jego przyjaciela podczas II bitwy o Ypres w czasie I wojny światowej, w 1915 roku. W wierszu tym występuje podobna fraza nawiązująca do krwawej symboliki kwiatu maku: „In Flanders fields the poppies blow Between the crosses, row on row, That mark our place” [pol. Wśród Flandrii pól kwitnący mak krzyża za krzyżem barwi szlak, kres naszych dróg]. W krajach Wspólnoty Narodów w Dniu Pamięci, 11 listopada, przypina się do ubrania sztuczne czerwone maki, aby upamiętnić żołnierzy poległych w wojnach. Mak to roślina leczni-

cza, która – co potwierdzają archeologowie – towarzyszy człowiekowi od tysiącleci. Jest symbolem m.in. śmierci i snu (często rysunek maku znaleźć można na nagrobkach). Według legend chrześcijańskich kwiaty maku wyrosły w miejscach, gdzie spadły krople krwi ukrzyżowanego Chrystusa, a przydrożny czerwony mak oznacza zmartwychwstanie, jest symbolem Chrystusa.

Warto wiedzieć

- **ANDERS WŁADYSŁAW (1892–1970)** – generał dywizji Polskich Sił Zbrojnych, pod koniec II wojny światowej i po jej zakończeniu Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych, w latach 1950–1954 następca prezydenta RP na uchodźstwie (osoba, która przez jakiś czas wykonuje obowiązki Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w sytuacji, gdy urzędujący prezydent nie może ich pełnić). Dowódca utworzonej na terytorium ZSRR Armii Polskiej na Wschodzie, która brała udział w bitwach na terenie Włoch, w tym słynnej bitwie o klasztor na Monte Cassino. Został pochowany, zgodnie ze swoją wolą, wśród swych żołnierzy na Polskim Cmentarzu Wojennym na Monte Cassino.
- **MONTE CASSINO** – położone niedaleko Rzymu wzgórze, na szczycie którego wybudowany jest klasztor benedyktynów. W czasie II wojny światowej rozgrywały się tam walki między wojskami alianckimi a armią III Rzeszy. Do historii przeszła bitwa stoczona 17/18 maja 1944 roku, w której wzięło udział wojsko polskie pod dowództwem generała WŁADYSŁAWA ANDERSA, zakończona odbiciem przez pułki polskie ruin klasztoru oraz zmuszeniem tym samym oddziałów niemieckich do odwrotu i kapitulacji.

Z opracowań

Położyłem się na łóżku i zamknąłem oczy, zapadłem w półsen. I właśnie wówczas, nagle zaczęły mi się układać pierwsze linijki tekstu „Czy widzisz te gruzy na szczycie / Tam wróg twój się ukrył jak szczur / Musicie, Musicie, Musicie / Za kark wziąć i strącić go z chmur...”. Zacząłem spisywać to, co układało się w myślach. Zanotowałem dwie zwrotki i zaraz potem, w środku nocy obudziłem Fredka (Alfreda Schutza). Byłem jak w gorączce. Pokazałem mu tekst i kazałem pisać muzykę. On patrzył się na mnie jak na wariata, ale usiadł przy pianinie i... zaczęła układać się melodia – powstawała bardzo szybko i jakby bardzo naturalnie. Wkrótce potem obudziłem resztę zespołu i jeszcze

w nocy zrobiliśmy pierwszą próbę. Można by zatem powiedzieć, że czerwone maki „zakwitły” w nocy.

„Czerwone maki” zakwitły... 1989

Jak wytłumaczyć fenomen popularności piosenki Feliksa Konarskiego i Alfreda Szutza *Czerwone Maki*? Oprócz okoliczności zewnętrznych, militarnej i politycznej natury, które w polskiej historii wojny z hitleryzmem każą nam wyróżnić bitwę pod Monte Casino, zapewniając pośrednio rozgłos pieśni o tej bitwie, w grę wchodzi także wewnętrzne jakości tekstu. [...] Spójność wewnętrzna tekstu jest tu spójnością wypowiedzi krasomówczej, która apeluje do światobrazu mitycznego.

Balcerzan 1984, 44–45

Bibliografia

- Balcerzan E., 1984: *Poezja polska w latach 1939–1965*. Cz. 1: *Strategie liryczne*. Warszawa.
„Czerwone maki” zakwitły w nocy. Rozmowa z Feliksem Konarskim (Ref-Renem) – Londyn, lipiec 1989, 1989. [Rozmowę przeprowadził W.P. Grajda]. Dostępne w Internecie: <http://stefanbatoryoceanliner.weebly.com/celebrities-iii.html/> [dostęp: 10.12.2016].
- Konarski F., 1961: *Historia Czerwonych maków*. Londyn.
- Mieszkowska A., 2006: *Była sobie piosenka... Gwiazdy kabaretu i emigracyjnej Melpomeny*. Warszawa.

Adam Antoniewicz